SAECULUM
Vol. 57, nr. 1, 2024, p. 47 - 54
Online ISSN 2601-1182

LIBERTATEA PRESEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ: REGLEMENTĂRI PRIVIND ACȚIUNILE ABUZIVE ÎN JUSTIȚIE ȘI LIPSA DE TRANSPARENȚĂ ÎN ALOCAREA BANILOR PUBLICI

RALUCA MUREȘAN
Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu
raluca.muresan@ulbsibiu.ro

DOI: 10.2478/saec-2024-0003
ORCID: 0000-0001-9686-6367

Title: Media Freedom in the European Union: Regulations for Abusive Legal Actions and the Lack of Transparency in the Allocation of Public Money

Abstract: The market for media services and the journalism profession are under constant external pressure. Economic challenges, state interventionism, and threats to media independence put journalists under great pressure. The safety of journalists and transparency in the distribution of public money are pressing issues, and the idea for this study was inspired by two legislative proposals from the European Commission, which contain regulations that can help strengthen media freedom in the European Union. Following the adoption of the Directive on protecting persons who engage in public participation from manifestly unfounded claims or abusive court proceedings ("Strategic lawsuits against public participation"), journalists targeted by abusive legal actions aimed at silencing them can benefit from a series of procedural measures and safeguards, and the European Media Freedom Act contains a series of rules designed to protect the independence, pluralism and proper functioning of the media, including recommendations on the fair allocation of state advertising.

Keywords: *journalism*; *media freedom*; *abusive legal actions*; *judicial harassment*; *intimidation*; *UE legislation*; *state advertising*;

Provocările economice, un nivel ridicat de intervenționism din partea statului și amenințările sporite la adresa independenței jurnaliștilor sunt probleme cu care se confruntă mass-media în special în țările cu un sistem democratic fragil, punând sub semnul întrebării însăși capacitatea jurnaliștilor de a servi interesul public prin exercitarea supravegherii și controlului celor aflați la putere.

Libertatea și pluralismul media dețin un rol vital într-un stat democratic, însă sunt puse de multe ori în situații în care sunt greu de apărat. Acțiunile abuzive în justiție îndreptate împotriva jurnaliștilor cu scopul de a-i împiedica să-și facă meseria, dar și presiunile economice și financiare exercitate asupra sectorului mass-media, care devine în ultimii ani tot mai dependent de banul public, reprezintă amenințări serioase la adresa libertății presei. De aceea apreciem că trebuie semnalate două propuneri legislative recente ale Comisiei Europene care

urmăresc consolidarea libertății mass-media în Uniunea Europeană și completarea legislației existente în acest domeniu: (1) Directiva împotriva acțiunilor strategice în justiție împotriva mobilizării publice și (2) Legea europeană privind libertatea mass-media.

Directiva împotriva acțiunilor strategice în justiție împotriva mobilizării publice

Propunerea Comisiei Europene de adoptare a unei directive împotriva acțiunilor strategice în justiție împotriva mobilizării publice, din aprilie 2022, s-a concretizat prin adoptarea de către Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene, în martie anul acesta, a unui act legislativ privind protecția jurnaliștilor și a apărătorilor drepturilor omului împotriva unor acțiuni în justiție abuzive menite să-i reducă la tăcere.

Acțiunile strategice în justiție împotriva mobilizării publice (Strategic Lawsuit Against Public Participation), prescurtate SLAPP, sunt proceduri judiciare nefondate sau abuzive folosite împotriva jurnaliștilor, apărătorilor drepturilor omului și altor persoane pentru a împiedica, a restricționa sau a sancționa implicarea acestora în probleme de interes public (Consiliul Uniunii Europene, 2024). Astfel, acest termen se referă, de fapt, la un proces intentat de un actor puternic, cum ar fi un politician, un om de afaceri sau o companie, unui jurnalist care a exprimat o poziție critică într-o chestiune de interes public și constituie una dintre principalele amenințări la adresa siguranței jurnaliștilor (Brogi et al., 2023, p. 30).

Ca urmare a adoptării acestui act legislativ al Uniunii Europene, persoanele vizate de SLAPP-uri pot beneficia de o serie de măsuri și garanții procesuale în cazul cererilor vădit neîntemeiate sau în acțiunile în justiție abuzive cu implicații transfrontaliere.

Ce sunt SLAPP-urile și ce garanții prevede Directiva?

Propus de mediul academic din Statele Unite, termenul SLAPP, acronimul pentru Strategic Lawsuit Against Public Participation, este utilizat în practica judiciară americană încă din anii ‘80, mai multe state adoptând începând cu anii ‘90 reglementări legale specifice în scopul limitării procedurilor legale abuzive, inițiate cu scopul de a împiedica implicarea societății în probleme de interes public (CJI, 2023, p. 5).

SLAPP-urile reprezintă o modalitate prin care justițiabili bogați și puternici abuzează de sistemul juridic, încercând să cenzureze, să intimideze și să reducă la tăcere vocile critice: jurnaliști, activiști, denunțătorii sau apărători ai drepturilor omului (CASE, 2023, p. 7).

Evident, astfel de proceduri judiciare abuzive au loc și pe teritoriul european, însă modul în care sunt definite, în țările în care acestea sunt recunoscute la nivel legislativ, este foarte diferit. În multe țări însă, inclusiv în legislația României, conceptul specific de procese de tip SLAPP nu este recunoscut ca atare. În

legislația noastră există noțiunea de abuz de drept, care acoperă și acest tip de abuz, dar „nu este specifică din perspectiva scopului și elementelor definitorii ale SLAPP-urilor”(CJI, 2023, p. 4). Acest lucru se va schimba ca urmare a adoptării Directivei împotriva acțiunilor strategice în justiție împotriva mobilizării publice, statele membre ale Uniunii Europene având obligația transpunerii acestei directive în legislația națională în termen de doi ani.

În Europa, dezbaterile în jurul necesității unei intervenții legislative anti-SLAPP s-au intensificat în urma asasinării lui Daphne Anne Caruana Galizia, jurnalistă, bloggeriță și activistă malteză.

La momentul asasinării sale în urma unui atac cu mașină-capcană, în 16 octombrie 2017, Daphne Anne Caruana Galizia avea intentate peste 40 de procese de defăimare, ca urmare a activității sale jurnalistice desfășurate în scopul demascării corupției, a fraudei fiscale, a spălării de bani și a crimei organizate din Malta. La mai bine de șase ani de la acest asasinat, trei persoane au fost condamnate pentru crimă, iar alte trei, printre care și bogatul om de afaceri suspectat că ar fi ordonat asasinatul, Yorgen Fenech, încă așteaptă să fie judecate (Nicolae, 2023).

Un rol important în adoptarea Directivei a avut și Coaliția împotriva SLAPP în Europa (CASE), un grup de peste 110 organizații non-guvernamentale din mai multe țări europene, care luptă pentru recunoașterea pericolului pe care îl reprezintă SLAPP-urile pentru organismele de supraveghere publică. Printr-un raport bazat pe 570 de cazuri din 29 de țări europene, publicat în 2022, Coaliția împotriva SLAPP în Europa (CASE) a atras atenția asupra faptului că SLAPP-urile reprezintă un fenomen paneuropean și că numărul acestor procese crește în fiecare an. Spre exemplu, baza de date a coaliției a crescut de la 570 de cazuri în 2022 la peste 820 în 2023.

Potrivit datelor colectate de autorii acestui raport, jurnaliștii sunt ținta cea mai probabilă a unui SLAPP, urmați de instituțiile media, editori, activiști și ONG-uri (CASE, 2023, p.18). Reclamanți în aceste procese sunt, de regulă, oameni de afaceri și politicieni. Spre exemplu, pe parcursul anului 2022, la nivel european, cele mai multe procese au fost intentate de oameni de afaceri (39,9%), urmați de entități publice (26,8%) și politicieni (25%) (CASE, 2023, p. 20). Procedurile de tip SLAPP au fost inițiate, de regulă, ca reacție la subiecte precum corupția, guvernarea, afacerile sau mediul.

Cu toate că multe dintre aceste procese sunt respinse de către instanțe sau câștigate de către pârâți, efectul prejudiciabil, psihologic și emoțional, asupra pârâților există, aceștia irosind timp și energie pentru a se apăra împotriva acestor proceduri, scopul urmărit prin acțiunile de tip SLAPP nefiind, de fapt, victoria în justiție, ci mai degrabă împiedicarea sau descurajarea pârâților de a se implica în probleme de interes public și zădărnicirea acțiunilor acestora (CJI, 2023, p.6). În privința despăgubirilor și cheltuielilor de judecată solicitate de către reclamanți se observă variații foarte mari, de la despăgubiri simbolice de 1 euro la cereri cu valori exorbitante, cea mai mare dintre acestea ridicându-se la 17,6 milioane de euro, în cazul procesului intentat în 2022 publicației *El Confidencial* de către compania spaniolă de electricitate Iberdrola, pentru daune aduse reputației (International Press Institute, 2023).

Acțiunile de tip SLAPP au două componente constitutive: o acțiune în justiție legată de o comunicare referitoare la o problemă de interes public și recurgerea la proceduri judiciare abuzive precum pretenții la despăgubiri exagerate sau nefondate, modificarea sau retragerea acțiunii în pretenții, exploatarea căilor de atac. O caracteristică importantă a acestor acțiuni este reprezentată de inegalitatea părților implicate în litigiu: sunt inițiate, de regulă, de persoană sau organizații puternice financiar și vizează jurnaliști, agenții de supraveghere publică sau actori ai societății civile care au venituri mult mai modeste. SLAPP-urile pot lua o varietate de forme și nu sunt limitate în privința categoriilor specifice de revendicări, defăimarea, încălcarea dreptului la viață privată, încălcarea drepturilor de autor și protecția datelor numărându-se printre cele mai întâlnite revendicări (Farrington & Zabrocka, 2023).

Potrivit Directivei adoptată în martie 2024, persoanele vizate de proceduri abuzive în justiție de tip SLAPP beneficiază de o serie de măsuri și garanții procesuale, printre care respingerea rapidă, într-un stadiu incipient al procedurii, în cazul acțiunilor vădit nefondate; furnizarea unei garanții financiare pentru acoperirea cheltuielilor de judecată, impusă de către instanță reclamantului, adică persoanei sau companiei care a inițiat acțiunea de tip SLAPP; solicitarea unor măsuri reparatorii, cum ar fi plata unor despăgubiri sau acoperirea cheltuielilor de reprezentare legală (Consiliul Uniunii Europene, 2023).

Efectele acțiunilor abuzive în justiție de tip SLAPP

Potrivit unui studiu publicat în 2023 (Price et al., 2023), jurnaliștii din sudul Europei trăiesc sub amenințarea constantă de a fi vizați de acțiuni de tip SLAPP ca urmare a reportajelor lor. În Grecia, spre exemplu, este o practică obișnuită ca politicienii să recurgă la SLAPP-uri, considerate de către jurnaliști principalul obstacol cu care se confruntă în activitatea lor zilnică. Și jurnaliștii bulgari sunt reduși la tăcere prin intermediul proceselor de calomnie sau defăimare, considerate o formă eficientă de presiune și cenzură.

În schimb, jurnaliștii români apreciază că la noi limitarea libertății de exprimare prin intermediul SLAPP-urilor vine mai degrabă din partea marilor companii, decât din zona politică. Potrivit jurnalistul C. Tolontan amenințările majore la adresa presei vin din domeniul comercial, oamenii de afaceri fiind „foarte, foarte puternici și foarte, foarte impenetrabili la argumente" și, spre deosebire de partide sau guvern, își permit să plătească bine serviciile de avocatură (Lupu, 2024, p. 14). Putem invoca aici exemplul publicației *Context.ro*, implicată în prezent în unul dintre cele mai mari cazuri de SLAPP de la noi din țară, în urma acțiunii depuse de către un om de afaceri, Faff Jurgen, care susține că în urma unei investigații jurnalistice realizată de publicație a pierdut un contract și solicită obligarea la plata unor daune morale și financiare în cuantum de 3,4 milioane de euro (Lupu, 2024, p. 28).

Cazul primarului Sectorului 4 București, Daniel Băluță, care pe parcursul anului 2021 a deschis 18 dosare împotriva jurnaliștilor de la ziarul *Libertatea,* este probabil cel mai celebru din România. Primarul a depus 10 plângeri de defăimare, trei cereri de ordonanță președințială, trei plângeri la Consiliul Național de Com-

baterea Discriminării (CNCD) și două plângeri penale. Până în 2023 dosarele penale au fost clasate, plângerile adresate CNCD au fost respinse, iar ziarul a câștigat toate procesele finalizate cu o hotărâre judecătorească (Ganea et al., 2023, p. 18).

Înmulțirea îngrijorătoare în ultimii ani a acțiunilor de tip SLAPP are un efect descurajator, împiedicând jurnaliștii să investigheze anumiți politicieni sau oameni de afaceri care au reputația că deschid cu ușurință procese împotriva celor care îi critică. Scopul SLAPP-urilor nu este neapărat obținerea unei hotărâri favorabile reclamantului, ci reducerea la tăcere a criticilor sau constrângea acestora să nu mai continue investigarea unor probleme de interes public. Dincolo de finalitatea acestor acțiuni, însăși chemarea pârâților în fața instanței poate fi percepută de către aceștia ca o pedeapsă, existând un pericol real, ca în cazul unei soluții nefavorabile, să își piardă casele, economiile sau chiar mijloacele de trai (Farrington & Zabrocka, 2023).

Autoarea unui articol recent, Melinda Rucz (2022), apreciază că impactul coroziv al SLAPP-urilor se manifestă atât la nivelul individului, cât și la nivelul societății. Acțiunile în justiție sunt costisitoare, iar raportul este de cele mai multe ori disproporționat: resursele financiare ale persoanelor vizate de aceste acțiuni sunt limitate, în timp ce autorii plângerilor dispun de resurse financiare consistente. Astfel de procese nu solicită doar resurse financiare, ci necesită o investiție de timp și pun la încercare bunăstarea mentală a persoanei vizate (Rucz, 2022, p. 383). Spre exemplu, reporterul Federica Angeli de la publicația italiană *La Republica*, s-a confruntat cu 126 de procese de defăimare, în 111 fiind găsită nevinovată, 15 fiind încă în curs de desfășurare (Perrone, 2020, p. 66). În cazul în care persoanele vizate de acțiuni de tip SLAPP nu sunt dispuse să-și sacrifice timpul, banii și bunăstarea mentală, sunt forțate să tacă, sunt descurajate să investigheze probleme de interes public de teama consecințelor, publicul fiind privat de informații esențiale pentru ca el să-și construiască o imagine corectă referitoare la chestiunile publice, iar de cele mai multe ori publicul nici nu conștientizează faptul că este privat de dreptul său de a avea acces la informații de interes public (Rucz, 2022, p. 383).

Legea europeană privind libertatea mass-media

Un alt demers legislativ la nivelul Uniunii Europene, menit să consolideze libertatea media și să promoveze pluralismul și independența media, îl reprezintă *Legea europeană privind libertatea mass-media*, un regulament care „răspunde preocupărilor tot mai mari la nivelul UE legate de politizarea mass-media și de lipsa de transparență în ceea ce privește proprietatea asupra mass-media și alocarea fondurilor pentru publicitatea de stat către furnizorii de servicii mass-media” (Consiliul Uniunii Europene, 2024).

Regulamentul, adoptat tot în primăvara acestui an de Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene, conține o serie de norme destinate să protejeze independența, pluralismul și buna funcționare a mass-media la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene, ce stabilesc obligația garantării unei protecții efective pentru jurnaliști și organizațiile media în exercitarea activităților lor profesio-

nale; interzic utilizarea unor mijloace coercitive pentru obținerea de informații legate de sursele jurnalistice sau de informații confidențiale, extind sfera de aplicare a cerințelor privind transparența atât în privința proprietarilor mass-media, cât și în privința alocării echitabile a publicității de stat și prevăd un mecanism ce împiedică marile platforme online (precum Facebook, X, Instagram) să restricționeze sau să elimine arbitrar conținut mass-media independent (Consiliul Uniunii Europene, 2024).

Banii publici în presa din România

Adoptarea unor norme legale care să reglementeze alocarea publicității de stat este o necesitate în România, subiectul lipsei de transparență în privința banilor publici din presă fiind discutat intens în ultimii ani și semnalat ca o vulnerabilitate a mass-media în rapoartele referitoare la starea presei elaborate de organizații civice naționale, cum este Centrul pentru Jurnalism Independent, sau internaționale. Și în cel mai recent raport despre starea mass-media coordonat de Centrul pentru Jurnalism Independent, într-un capitol dedicat alocării neechitabile a banilor publici, se arată că în 2023 partidele parlamentare au cheltuit din subvenția publică aproximativ 24,5 milioane de euro pentru presă și propagandă, un buget dublu față de cel alocat în anul anterior pentru această categorie de servicii (Lupu, 2024, p.7). Acestei sume i se adaugă banii proveniți din contractele de publicitate încheiate cu instituții publice, centrale sau locale, care însă nu sunt cuantificați nicăieri. Finanțarea netransparentă este considerată de fondatorul *De la 0*, Vlad Stoicescu, drept „cea mai neagră problemă a presei din România din momentul de față" (Lupu, 2024, p. 8).

Problema publicității din bani publici nu reprezintă o noutate, în ultimii ani fiind semnalate periodic situații în care astfel de contracte veneau însoțite de constrângeri editoriale, directe - impuse prin condițiile incluse în contracte, sau indirecte – autocenzura generată de teama de a nu pierde această sursă de venit. Spre exemplu, în cei patru ani de mandat la Primăria Generală a Municipiului București, Gabriela Vrânceanu Firea a cheltuit 10 milioane de euro pentru servicii de publicitate, refuzând însă să dezvăluie sumele plătite diverselor instituții media prin invocarea caracterului confidențial al contractelor și alimentând astfel suspiciunile că prin astfel de contracte nu se cumpără doar reclame, ci și acces la conținut editorial (Lupu, 2021, p. 23).

Despre „toxicitatea" fenomenului finanțării netransparente a presei din bani publici vorbește Cristina Lupu, director al CJI, arătând că instituțiile media susținute din bani publici fac concurență neloială acelor organizații care nu acceptă contracte din bani publici, iar publicul crede că întreaga presă este cumpărată de politicieni și nu reprezintă altceva decât o unealtă a acestora (Lupu, 2024, p. 5).

Potrivit unui raport din 2023 al Asociației Active Watch, agenda publică este distorsionată ca urmare afinanțării netransparente a presei de către partidele politice, iar cetățeanul, care plătește taxele din care provin banii acordați drept subvenții partidelor, este victima unei înșelătorii, conținutul sponsorizat de partidele politice

fiindu-i prezentat drept material jurnalistic (Codreanu et al., 2023, p. 5). În același raport se arată că mecanismele prin care partidele politice cheltuiesc subvențiile din bani publici pentru presă și propagandă sunt lipsite de transparență, iar opacitatea crește direct proporțional cu bugetele alocate presei. Investigații realizate în ultimii ani de jurnaliști de la *Recorder* sau *Europa Liberă* au arătat că banii ajung la presă prin contracte mascate, conținutul media plătit de partide nu este marcat ca atare și că există suspiciuni că o parte din aceste sume sunt plătite pentru campanii de denigrare a oponenților (Codreanu et al., 2023, pp. 7-10). Deși partidele au obligația legală de a raporta Autorității Electorale Permanente modul în care cheltuiesc banii publici, atunci când se vorbește despre banii direcționați presei prea puține informații ajung la cunoștința publicului, partidele prevalându-se de clauze confidențiale incluse în contractele cu diverse trusturi media pentru a nu oferi detalii despre servicii conținute de aceste contracte.

Adoptarea noului regulament privind libertatea mass-media ar trebui să aducă mai multă transparență în relațiile comerciale dintre stat și presă. Potrivit acestui regulament reclamele politice trebuie etichetate pentru a putea fi distinse de conținutul editorial și trebuie însoțite de informații precum identitatea sponsorului sau suma de bani cheltuită.

Concluzii

În zilele noastre mass-media se confruntă atât cu amenințări externe, cum este cea a abuzului de drept, cât și cu amenințări interne, întrucât tot mai mulți jurnaliști sunt constrânși să lucreze în instituții media care servesc interesele unor finanțatori puternici. Această deteriorare a mediului jurnalismului profesionist face cu atât mai necesară apariția unor norme legale la nivelul UE care să protejeze jurnaliștii împotriva oricăror forme de hărțuire sau intimidare și care să garanteze pluralismul și buna funcționare a mass-media. Menținerea libertății și independenței presei este extrem de dificilă și este pusă în pericol de fiecare dată când autoritățile cer jurnaliștilor să predea materiale sau informații care pot dezvălui identitatea surselor, când nu există transparență în privința proprietarilor media, când publicitatea din bani publici este alocată inechitabil ori când jurnaliștii sunt intimidați și hărțuiți judiciar pentru materialele lor, sunt victime ale unor campanii de defăimare menite să le afecteze credibilitatea profesională sau chiar ale unor atacuri violente.

Bibliografie /Bibliography:

Brogi, E., Borges, D., Carlini, R., Nenadic, I., Bleyer-Simon, K., Kermer, J. E., Reviglio Della Venaria, U., Trevisan, M., Verza, S. (2023). *The European Media Freedom Act: media freedom, freedom of expression and pluralism*, European Parliament, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, Directorate-General for Internal Policies, Study PE 747.930 - https://hdl.handle.net/1814/75938.

CASE. (2023). *SLAPPs: Increasingly Threatening Democracy in Europe*, second edition, august 2023, disponibil la https://www.the-case.eu/wp-content/uploads/2023/08/20230703-CASE-UPDATE-REPORT-2023-1.pdf.

Centrul pentru Jurnalism Independent. (2023). *Curriculum ANTI-SLAPP pentru avocații din România*, disponibil la https://cji.ro/wp-content/uploads/2024/01/Curriculum-local.pdf.

Codreanu, I., Ganea L., Popa I., Barbu, Ș. (2023). *Partidele, banii și presa – o relație toxică*, Asociația Active Watch, disponibil la https://activewatch.ro/documents/256/freeex_digest_4.pdf.

Consiliul Uniunii Europene. (2023). *Comunicat de presă: Consiliul și Parlamentul European ajung la un acord provizoriu cu privire la o lege a UE pentru protejarea jurnaliștilor și a apărătorilor drepturilor omului*, 30 noiembrie 2023, disponibil la https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2023/11/30/council-and-eu-parliament-reach-provisional-agreement-on-eu-law-protecting-journalists-and-human-rights-defenders/.

Consiliul Uniunii Europene. (2024). *Libertatea mass-media*, disponibil la https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/media-freedom-eu/.

Farrington, F., Zabrocka, M. (2023). „Punishment by Process: The Development of Anti-SLAPP legislation in the European Union", *ERA Forum*, https://doi.org/10.1007/s12027-023-00774-5

Ganea L., Codreanu, I., Popa I., Boloș, A. (2023). *Siguranța jurnaliștilor: Linșaj public și kompromat*, Asociația Active Watch, disponibil la https://activewatch.ro/documents/249/freeex_digest_1.pdf.

International Press Institute. (2022). *Energy company launches €17.6 million SLAPP lawsuit against El Confidencial*, 11 februarie 2022, disponibil la https://ipi.media/spain-energy-company-launches-e17-6-million-slapp-lawsuit-against-el-confidencial/.

Lupu, C. (2021). *Jurnalismul în 2021: o cursă cu obstacole și cu tot mai puțini câștigători*, Centrul pentru Jurnalism Indepenedent, disponibil la https://cji.ro/wp-content/uploads/2021/06/Jurnalismul-in-2021.-O-cursa-cu-obstacole-si-cu-tot-mai-putini-castigatori-raport.pdf.

Lupu, C. (2024). *Starea mass-media din România în anul super-electoral 2024*, Centrul pentru Jurnalism Independent, disponibil la https://cji.ro/wp-content/uploads/2024/04/Starea-mass-media-din-Romania-in-pragul-anului-super-electoral-2024-1.pdf.

Perrone, A. (2020). „A slap in the face: Meet the Italian journalist who has had to fight over 126 lawsuits all aimed at silencing her", *Index on Censorship*, *49*(1), 66-68.

Price, L. T., Clark, M., Papadopoulou, L., & Maniou, T. A. (2023). „Southern European press challenges in a time of crisis: A cross-national study of Bulgaria, Cyprus, Greece and Malta". *Journalism*, 0(0). https://doi.org/10.1177/14648849231213503.

R. Nicolae. (2022). „Asasinarea jurnalistei Daphne Caruana Galizia: Doi frați, condamnați la 40 de ani de pușcărie". *Newsweek*, 15.10.2022, disponibil la https://newsweek.ro/international/asasinarea-jurnalistei-daphne-caruana-galizia-doi-frati-condamnati-la-40-de-ani-de-puscarie.

Rucz, M. (2022). „SLAPPed by the GDPR: protecting public interest journalism in the face of GDPR-based strategic litigation against public participation", *Journal of Media Law*, 14:2, 378-405, DOI: 10.1080/17577632.2022.2129614.